

Friderico Ernesto Filio
in sui memoriam offert.
Fridericus Hoffmannus.

Xc. 38.

Q. D. B. V.
DE

10.
**MORBIS EX ALIIS
PRODEUNTIBUS,**

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
BORUSSÆ PRINCIPE, MARCHIONE BRANDEN-
BURGICO, RELIQUA,

PRÆSIDE
FRIDERICO HOFFMANNO,
COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,

PRO DOCTORIS GRADU,

publice disputabit,
JOANN. WILHELM. STUTE,
Sufatenfis - Guestphalus.

Ad diem Maij, MDCCXVI.

H. L. Q. C.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

DISSERTATIO MEDICA SOLENNIS

DE
MORBIS EX ALIIS
PRODEUNTIBUS.

§. I.

Quicumque artis opus dextre non minus quam prudenter exercere, de morbis recte judicare vel eos mature præcavere vult; is maxime omnium causas, quæ morbos inferunt, eorumque primordia, occasiones & progressus, serio magnaque cum cura inquirere debet, quia omnis morborum medicatio & præservatio in univèrsùm ad removendas eorum, per multa & varia auxiliorum genera, causas directa est, adeo, ut is solum feliciterque agris medeatur, qui harum rerum necessaria cognitione instructus est, quæ unice solidam & rationalem medicinam à vulgari illa empirica & temeraria distinguit. Quantum vero utilis & necessaria est hæc causarum morbificarum scientia, quam pathologiam appellamus: tam parum ex-

A 2

qui-

quisite eam adhuc pertractatam expeditamque animadvertimus, cum tamen vera pathologia salutaris artis medicæ præcipuum sit fulcrum atque fundamentum. Nobis igitur in superioribus dissertationibus serius & non perfunctorius is fuit labor, ut in veras morborum causas inquireremus; quod institutum ipsa etiam hac tractatione profèqui studuimus, qua breviter, &, ut speramus, solide demonstrabimus quomodo unus ex altero morbus prodeat, vel transeat in alterum. Faxit summum, quod devota mente, tamquam omnis veri bonique inexhaustum fontem veneramur, numen, ut, cujus causâ laboramus, illud abundantissime consequamur.

§. II.

Primo autem loco non absre monendum esse arbitror, nos minime in symptomatibus, quæ morbis proxime adsunt vel superveniunt, explicandis vel eorum ratione inquirenda occupatos fore; sed hæc meditationis nostræ summa erit, ut agamus de eo, quomodo morbus, qui jamdum hominem deseruit, ad alium, ut plurimum deteriorem, corpus dispositum relinquere soleat. Quid enim, teste experientia, optima veritatum parente, solennius est, quam ex uno morbo alium prodire, &, priori cessante, demum novum & qui non raro perimat, succrescere? Quodsi enim medicus in consilium accitus paulo accuratius in primam morbi originem, prudenti examine instituto, inquireat, nunquam fere non illud observabit, præcedentem quendam morbum huic, ex quo jam laborat æger, causam atque occasionem subministrasse. Quid enim quæso aliud dicunt crebræ illæ decumbentium voces, quibus de origine mali sui quæsit

ita

ita respondent: ex quo illam febrim vel illum morbum passus fui, in hanc ægritudinem incidi & pessime me habui. Quum autem variæ sint causæ, quare unus morbus ex altero progignatur: prima tamen & præcipua prætorum error & ignorantia videtur, qui sæpissime motus morbosos, causis eorum neglectis, infido artificio, sed pessimo euentu, præpostere medicina cohibent; aut morbi reliquias & noxios humores convenienti medicina sufficienter non educunt atque evacuant; aut denique diuturniori morbo imbecillum redditum ventriculum totumque corpus, neque salubri diætâ, neque roborantibus remediis sublevant. Longe vero deterior res est, quando iidem ex morbo benigno malignum afficiunt, quod facile & sæpissime fit, si imprudentissimo conatu noxium, quod expelli debebat, ad interiora repellunt. Neque tamen semper in medico hæret culpa, sed sæpissime novi propullantis morbi origo ipsis ægrotis adscribenda est, quando saluberrima medicorum præcepta, de diætâ post morbum recte instituenda, neglectui habent, minusque dicto obedientes, corpus admodum imbecillum multis ac variis minus congruis esculentis & potulentis infarciunt, aut cuivis aeri incaute obiiciunt. Unde autem fiat, ut ii, qui à morbo vix convaluerunt, tam subito in alios rursus incidant, ratio in expedito est. Neque enim ullus morbus est, sive ex acutorum sive ex diuturnorum genere, qui non solidas æque ac fluidas corporis partes vitiet atque lædat. Jam vero, tonidorum tono, robore ac vigore deperdito, nova facile stagnatio, stasis vel humorum corruptio emergit, nisi id accurata diætâ vel medicina præcaveamus. Quare non inutilem ope-

ram nos posituros esse existimamus, quando, per classes & varias causarum series cundo, morborum ex morbis progenerationem evolvere allaboraverimus. Initium vero faciemus ab iis affectibus, quos ingens universi corporis imbecillitas, ex morbo vel variis aliis causis profecta, ingenerat.

§. III.

Primo itaque quid frequentius usu venit, quam quod post graviores & sæpe tantum non incompefcibiles sanguinis profusiones e. g. in abortu, puerperio, gravi vulneratione vel post nimias hæmorrhoides aut mensium immoderatum profluivium frigidi sic dicti morbi, ut cachexia, pedum œdemata, anasarca & aliæ funestæ hydropis species subnascantur? Nam nimum exhausto vitæ fonte, sanguine, ventriculi & canalis, qui vitali machinæ alimentum conveniens præparat, actio atque digestio non modo minuitur, sed, quod magis est, robur, quo solidæ gaudent partes, & quo inutile ejicitur, utile vero bene permiscetur ac conservatur, admodum labefaciatur, unde nihil aliud efficitur, quam ut ingens & cruditatum in primis viis & impurorum succorum in venis fiat proventus. Accedit, quod ob imbecillio rem humorum circuitum, & exclusionem maleferiatorum humorum deficientem, hinc inde in partibus solidis atque meatibus stagnationes, obstructions, stases, quæ & longarum & acutarum passionum fœcundæ genitrices sunt, ortum suum ac incrementum accipiunt. Quæ omnia & majora & deteriora fiunt, ubi animi perturbationes, quibus nec ullum

lum aliud nocumentorum genus vehementius debilitat, accedunt: vel quando vitium in diæta commissum aut facta fuerit magna corporis refrigeratio. Hisce medicorum imperitia si jungitur, quando adhuc infirmos validiori & crebriori evacuatione exagitant, eo facilius ad irreparabile morbus exitium perveniet.

§. IV.

Solet vero quam maxime a morbo graviter affligente ingens ventriculo atque intestinis debilitas accedere, unde digestio perit, cruditatum fit cumulus, egestiones alvinæ non recte procedunt, & sic æstus præternaturalis, corpus ejusque vires lente consumens, succrescit, phlogoses & anxietates adfunt, appetentia minuitur, omnia in perniciem prolabantur. Fiant hæc vitia plerumque a neglecta post morbum primarum viarum evacuatione, neque minus ab insatiabili ciborum aviditate & voracitate, qua ordinario ex morbo convalescentes laborant. Res vero magis periculi plena fit, quando medicus non cito vel tuto primas vias deplet, sed potius intempestive refrigerantibus æstui refrænando invigilat; quo modo perquam facile vel lentæ & hæcticæ febres vel colicæ convulsivæ, aut in hypochondriis molestissimæ passiones producuntur.

§. V.

Ex omnibus vero, quæ corpus debilitant, idque ad suscipiendos morbos præparant, nihil aptius est, præterquam puerperium, quod multas, varias, easque
gra-

graves affectiones non raro post se trahit. Vidimus post puerperium spasticas hypochondriorum atque hystericas diuturnas afflictiones, vidimus multas in melancholiam, hemicraniam, abdominis perpetuam flatulentiam, tumorem, cachexiam, præcipitatas: quæ mala mirum quantum gravior animi perturbatio accelerat. Nam in universum tenere oportet terrorem aut vehementem iram vix in ullis corporibus majorem truculentiam, quam in infirmis & a morbo debilitatis exercere: tanta enim horum affectuum vis est, ut intime in genus nervosum grassando, omnes in corpore vitales motus perturbent, pejori certe quam ullum venenum effectum. Præterea puerperis & aliis imbecillioribus, omne, quod nervis inimicum, quod vires destruit, quod humores in motu sistit, admodum infestum est, unde a frigido potu nec non improvida corporis refrigeratione, mala diætâ vel violento quodam pharmaco vehementer offenduntur. Neque vero tantum a morbo universi corporis debilitas, ad novas & alias denuo suscipiendas ægri tudines aptissima emergit: sed sæpenumero a quibusdam morbis peculiaris & certæ partis cujusdam imbecillitas, alium morbum invehens, remanet. Atque ut ordiamur a suprema corporis regione, capite videlicet, quid crebrius in praxi visitur, quam, quod a discussâ forti apoplexia dextri vel sinistri lateris paralyti relinquitur, ubi brachium & pes, restitente quidem debiliore sensu, motu privantur, oris tortura & linguæ balbutie conjuncta. Neque modus, quo generatur tam grave malum, captu admodum difficilis est. Quia enim in apoplexia meningum vasa a san-

san-

sanguine, qui copiosius huc ruit, admodum expansa & distenta sunt, intercepto ejus libero itinere, efficitur, ut serosa pars secedens per meatus tenuissimos in partem posticam cerebri & spinalis medullæ principium, in duo latera divisum, descendat, unde fluidi, quod nervi vehunt, influxus deficit, hinc pristinam tensionem & vigorem, qui ad motum & sensum requiritur, membra subjacentia amittunt. Et quia a nimia serositate cerebri & medullæ oblongatæ fibræ nimium flaccidæ redduntur, sublata tensione, quæ ad cunctisque generis sensationis, & ingenii animique vigorem, quam maxime necessaria est: hinc apoplecticum insultum ut plurimum stupiditas, ingens, memoriæ debilitas, somnolentia & ad actiones obeundas summa pigritia consequitur.

§. VI.

Epilepsiam cerebrum ac nervos, præsertim opticos, mire debilitare, vel ex eo clarum, atque perspetum est, quod hanc ipsam in repentinam cæcitatem mutatam fuisse in *M. N. C. Dec. 1. An. III. obs. 161. it. Cent. 1. 4. 11. Obs. 130.* legamus; in graviore enim epilepsia sanguis cum impetu, ob fortes spasticas in abdomine stricuras, ad caput fertur, ubi stagnans serum deponit, quod cum in anteriora cerebri & nervorum opticorum thalamos defluit, eos obstruendo, guttam serenam producit. Ex eo jam facile intelligitur, quare a vehementi vomitu, per medicinam fulcitato, cachectici in repentinam cæcitatem lapsi fuerint. hujus generis exempla *Hildanus Cent. V. obs. 19. it. Ep. 41. pag. 181.* refert. Et quia in

paroxysmis epilepticorum nervi, qui oculis motum præstant, simul contorquentur, hinc oculorum situs interdum pervertitur, unde strabismus nascitur, qui ex paroxysmo epileptico in infante relictus fuit *Cl. Suergero in misc. Nat. Curios. Dec. 1. A. III. obs. 162.* id commemorante. Maniæ in melancholiam, sicuti contra melancholiæ in maniam transitum facilem fieri per crebra experientia convincit, quandoquidem in utroque affectu cerebri vasa visceri sanguinis copia infarcta sunt, cujus in melancholia tardior & difficilior, celerimus vero in delirio & mania est progressus, propter maximam stricturam meningum, sanguinis citatiorem cursum efficientem: quemadmodum vero fortio- rem spasmum semper fere ejusdem partis atonia & languor flaccidus excipit: ita etiam cessante, quæ in paroxysmo maniaco visitur, nimia strictura membranarum & vasorum cerebri, horum relaxatio & debilitas sequitur, quæ postea sanguinis difficilior per has partes fit progressio; ex quâ melancholicorum phantasmata incunabula sua trahunt.

§. VII

Ex febre acuta, caput & nervos occupante, cujus generis solet esse sic dicta Hungarica, quam delirium vel stupor quidam aut acerbissima cephalagia comitatur, sæpenumero surditas vel minimum difficultas auditus sequitur, quæ totam quandoque vitam perdurat. Equidem non malum alias indicium est, sed salutaris criseos notam medici habent, si quando circa tempora critica hebetudo auditus in acutis febribus

acce-

accedit; neque sine ratione. Nam si crisis perfecta est, strictura solidorum, quæ toto febris impetu durat, sese remittit, quo facto pulsus celeritas & durities minuitur, excretio per urinam, alvum & cutim restituitur, meatibus magis factis apertis, qui jam non tenent serositatem, sed crassiores etiam feculentias dimittunt: hinc in febribus acutis, capiti infestis, remittente meningum spasmio, fibrarum fit relaxatio, unde sanguis tardius progrediens, serositatem deponit, quæ, ad principium nervorum acusticorum descendens, auditum difficilem procreat, quæ neglecta in incurabilem & perpetuam surditatem transit. Nam quando caput tum improvide frigori exponitur, vel medici discussione humoris stagnantis in capite per cephalica & sudorifera convenientia minus invigilant, partium cerebri, quæ ad auditus organum pertinent, a subsistente humore, fit pectinax obstructio vel plenaria corruptio.

§. VIII.

A capite, ceu suprema corporis regione, ad mediam, nempe thoracem, progressum facturi, deprehendimus multos esse pectoris morbos, qui magnam imbecillitatem vastissimo pulmonum visceri inferendo, illud ad varios affectus disponunt. Nihil enim frequentius in praxi observatur, quam quod hæmoptysin, præsertim male curatam, presso pede phthisis infequatur, idque eo magis, quando nimis celeriter exundans sanguis adstringentibus vel narcoticis vi quasi compescitur. Quam graviter hoc nomine in omnibus fere nimis hæmorrhagiis, cum eas celeriter adstrin-

gentibus reprimere conantur medici, delinquant, tristissimis & funestis compluribus exemplis, non semel, sed sæpius ac iterum, perspectum habemus. Hi enim miseri homines veras enormium hæmorrhagarum causas ignorant, quæ non aliæ, quam fortes stricturæ vasorum spasticæ in abdomine vel remotis partibus sunt, quibus liber sanguinis circuitus intercipitur, ita ut is, coarctatis alibi meatibus, in alias partes cum impetu ruat atque urgeatur. Quando vero ad pulmonum vasa fertur, hæc nimium distenta tandem dirumpuntur, quo ingens sanguinis in asperam arteriam fit effusio. Quod si igitur, nulla habita spasmodum vel inæqualis circuitus ratione, præpropere dantur adstringentia, sanguis tenuis ac fluidus crassescit, inque coagulatum abit, & effluere nescius, vel in putredinem abit, vel ejus serositas tubercula ingenerat, unde ulcera fiunt & ita phthiseos est origo, nam quando ob humoris acrimoniam, vel ob eorum copiam distendentem, vesiculæ pulmonales minutissimæ perrumpuntur, ex pluribus una, vel plures amplæ cavitates resultant, extrema vero vasorum capillamenta exesa magis patula redduntur, quibus efficitur, ut multum succi chylosi in cavernulas influat, quod, ob vasa capillaria & lymphatica non amplius coherentia, minus resorbetur, sed stagnans lentorem contrahit, inspissatur, turbidum globosumque evadere & foetere, si longior ejus mora fuerit, incipit. Atque hunc in modum ex hæmoptysi phthisica pulmonum perfacile fit exulceratio.

§. IX.

§. IX.

Pleuritidem in abscessum vel empyema transire, non modo ab Hippocrate passim in ejus monumentis memorie proditum est: sed & multa experientia, cui ratio suffragatur, amplius id confirmat. Agunt de hoc Aph. VIII. S. V. qui ita se habet, *quicumque pleuritici expectorabilem materiam intra quatuordecim dies non excludunt, iis in empyema degenerat.* Et Aph. XV. ejusd. libri ita scribit: *quicumque a pleuritide empyi, hoc est, purulenti redduntur, ii liberantur, quando finem expectorandi intra quadraginta denuum dies faciunt, intra quod tempus rupta est pleuritidis vomica, liberantur: sin minus, in phthisin degenerant.* Hi duo notatu perquam digni aphorismi nos docent pleuritidem in empyema degenerare, si purulenta non intra quatuordecim dies excluditur materia, & quando hæc in empyemate non desinit intra quadraginta dies fluere, phthisin fieri, quod edictum etiam experientia confirmat nec ratio inventu difficilis est. Nam in pleuritide, non sicut ac in peripnevmonia, ipsa pulmonis substantia, non vero, quæ costas succingit, membrana, inflammatorio & dolorifico, ex sanguinis stasi, tumore est adfecta, quæ admodum id uberius in *dissertatione nostra de pleuritide & peripnevmonia* ostendimus. Hæc itaque inflammatoria stasis, si plane discutitur, perfecte sanatur morbus, at si discuti renuit, in purulentam abit materiam, quæ expectoranda est. Quodsi verò intra quatuordecim dierum intervallum nec febris decedit, nec puris excretio sequitur, tunc materia inherens vomicam formare animadvertitur. Hippocrates vero, ut recte monet Galenus, quamlibet in pus mutationem vocat empyema,

quod etiam vocat, quando, rupta vomica, inter thoracem & pulmonem pus effunditur. Utrumque igitur accidit, quando pleuriticus per expectorationem non expurgatur. Quodcumque vero, vomica rupta, expectoratio intra quadraginta dies non cessat, phthisis præ foribus est, certum enim tunc indicium, vomicam ulterius prosperere & acre pus totam pulmonum substantiam in exulcerationem abripere, unde tabes & phthisis. Memorabile hac de re olim, cum Mindæ Westphalorum egimus, in praxi habuimus exemplum, ubi post pleuritidem tussis, macies, febris, inquietudo & spirandi angustia ad duos menses permansit, tandem inexpectato, ad aliquot libras, pus album, conglobatum, sed minimè foetens rejectum fuit, quæ ejectio ad tres minimum septimanas perduravit, tandem vero balsami pectoralis & lactis usu cessavit ac integre æger fuit restitutus. Neque minus memoratu dignus est ille casus, quem peculiari *diff. de rarissimo succi nutritii ex thorace stillicidio*, ubi pleuritis tandem in empyema, sinistrum totum pulmonis lobum, consumens, quod sectio detexit, degeneravit, erosus simul & apertis ramulis ductus thoracici, quia succus chylosus, dulcis, lacteus per multos annos ad aliquot uncias singulis diebus ex thoracis apertura, quæ, ad empyematis exclusionem, acuta facta fuerat, exstillavit.

§. X.
Notabile vero, est quod pleuritis multo facilius in empyema cedat, quam peripneumonia, quia, recte momente *Celso Aureliano pag. 420.* peripneumonia est tumor in toto pulmonum corpore, pleuritis vero tantummodo

boup

ε B

in

in ejus parte, vel potius, pleuritis est inflammatio magis superficialis, peripnevmonia vero altior & profundior: in hac sanguis magis serofus, in illa cruor crassus stagnat. Dein pleuritidi magis juvenes, succi & sanguinis pleni, & spongiosæ habitudinis, obnoxii sunt, in peripnevmoniam vero magis melancholici, melancholico-sanguinei, senes & qui ampla & crasso sanguine turgida vasa habent, incidunt. Sicuti vero sanguinis chylosi & gelatinosi facilis est in purulentam materiam transitus: ita cruor crassus difficiliter in pus mutatur, sed magis in corruptionem vel sphacelum abit, aut vasa obturat, quare peripnevmonia est valde acutus morbus, qui nisi intra paucos dies discutitur, funestâ sphacelatione vel suffocatione perimit.

§. XI.

Quod vero tam male & sinistre pleuritidis curatio sæpius succedat, in culpa sæpissime est imprudens practitorum methodus, qui in sanguine detrahendo vel nimis parci sunt, vel interdum nimis liberales & effusi: utrumque malum & pleuritidis felicem sanationem interturbat. Rectissime enim *Cl. Helvetiorum medicus Verzascha Obs.* confirmat, ex neglecta venæ sectione empyema facillime subsequi, præsertim in spongiosi habitus corporibus. Et *Cl. Heurnius in Comment. super aphor. VIII. Lib. V.* in hujus confirmationem sequentem adfert historiam: *Vidi, inquit, juvenem triginta annorum succi sanguinisque plenum, qui, cum ruri esset, humi dormivit ac in pleuritidem incidit: tarde huic à Medicis parumque sanguinis detractum fuit, dolor perseverabat, decimo quarto in empyema versum fuit malum, dein expuratum, tandem cum foeda multa expectorasset ac extabuisset, obiit.*
Idem

Idem evenit & empyema nascitur, ubi nimium sanguinis, per iteratas venæ sectiones, detrahitur, quia hæ aliquoties repetitæ expectorationem supprimunt, unde bene *Ballonius Lib. II. epid. pag. 226.* scribit: *revera graviter ab iis peccatur, qui in pleuritide naturam multo, detracto sanguine exinaniunt.* Et hæc quoque dubio procul causa fuit, quare in juvene viginti annorum, in quo decies phlebotomia celebrata pleuritis in empyema (vid. *Riverii Cent. 1. obs. 79.*) degeneravit.

§. XII.

Porro ingens humorum decubitus ad pectus, in iis præsertim qui pituita abundant & mali habitus sunt, diuturnam humidam tussim cum spirandi angustia suscitatur, qua demum ita læditur pulmonum substantia, ut copiosissima materiæ purulentæ & chylosæ fiat rejectio, quam extrema corporis macies ac languor sequitur. Tono namque vasculorum & membranarum pulmonalium destructo, humores ibi cum sanguine congesti hærent & acriores redditi, distendendo & erodendo, ingentes cavitates efformant, ad quas perpetuus succorum est affluxus, stagnatio & extravasatio. Quam vero difficile sit hunc motum humorum a pectore ad alia loca derivare & cavernas ad consolidationem perducere, pulmonum tonum deperditum restituere, innotuit, qui in artis operibus cum solertia versantur. Non vero solum medici imprudenti medela, sed ipsi quoque ægrotantes, perverso victus regimine, sæpenumero non parum contribuant, ut humida diuturna tussis tandem in phthisin terminetur. Pessimus enim practicum mos est, in tussi, cujuscunque etiam originis vel generis fuerit, dulcia, in-

mobi

crassantia, emollientia in magna copia præbere, quibus cum pulmonum, tum ventriculi & intestinorum robur amissum plus adhuc labefactatur, cui potius, convenienti stomachica & balsamica medicina, erigendo & superfluis humoribus evacuandis, in curatione unice intenti esse debebant.

§. XIII. *Orthopnoea* vel *asthmatis* nomine significatur, tumores œdematosos & hydropes, tam thoracis quam abdominis, prognigni, in praxi sæpe sæpius animadvertitur. Et quo magis asthma urget, ut est spasmodicum & convulsivum, eò facilius funestum thoracis hydropem, vel etiam ipsum ascitem producit, sicut contra lentum & diuturnum asthma paulatim cachexiam & œdemata pedum post se trahit. Quemadmodum vero horum affectuum generatio procedat, explicatum non adeò arduum est, quandoquidem vel ob spasticam vasorum pulmonalium angustiam, vel ob meatuum non infrequenter à polypo obstructionem, sanguis ex uno cordis ventriculo ad alterum ægerrime per pulmones traducitur, sed ad cavitatem dextram & hinc ad universum venarum genus, propter obicem positum, regurgitat. Et quia tardissima hinc fit sanguinis ex venis in arterias transfusio, hinc serosi humores quam facile in venis repletis secedunt inque porosam substantiam ingrediuntur. Longe vero celerior hæc seri à sanguine decessio tam in pericardium, quam in thoracis cavum peragitur, ubi vel polypo vasa pulmonalia infarcta sunt vel convulsivum, longiori temporis spatio adfligens asthma, liberum sanguinis iter per

pulmiones interceptit, tunc enim feri per meatus patulos in cavitates expressio urgetur ac promovetur. *in hoc morbo*
in hoc morbo, quibusque §. XIV. *ad hoc morbum*
 Nunc à media regione ad infimam veniendum est, ubi eos morbos, qui ex visceribus abdominis, à præcedenti morbo debilitatis, procedunt, spectabimus. Ex iis vero, qui in ventriculo ac intestinis sedem suam atque domicilium habent, sævitiamque illic exercent, vix ullus frequentior est, quam spastico flatulentus, multis & variis pathematibus conspicuus, quem nostro ævo mali hypochondriaci, vel hysterici, si femina adfigantur, nomine salutare solent. Nam quando universus à faucibus usque in anum desinens nerveo-membranaceus exquisitissimæ sensationis canalis, à morbo præcedente laxus fuerit, adeo ut ejus tonus ac motus peristalticus destructus vel crusta villosa, quæ colatorii vice fungitur, obstructa aut glandulæ, quæ solventem & fermentalem succum præbent, obstructæ fuerint, aut bilis quæ harum, partium optima veluti medicina est, intemperata evadit: nihil aliud efficitur, quam ut abolita digestionem & fecum debita expulsionem multi humores crudi, viscosi, corrosivi ibi consistentes, nervosas partes exagitando, spasmos, convulsiones & flatulentias proferant. Quæ cuncta ob consensum generis nervosi anxietates, dolores, inquietudines, maximasque molestias in capite, thorace, abdomine procreant. Jam vero diligenti & attenta observatione practica constat, hypochondriacum hunc morbum non frequentius ingenerari, quam ab intermittentibus, præsertim tertianis, male curatis; nam si ante correctionem vel evacuationem materiæ, quæ febrilis com-

commotionis causa est, paroxyfmi variis artificii con-
 strictioriis nimis propere reprimuntur, ea intus remanet,
 & ex mora deterior facta alias periculosiores fricturas,
 cum offensione ventriculi & intestinorum, efficit, idque
 eo magis, si diatæ vitium aut intemperantia affectuum,
 quibus in passionibus spasmodicis concitandis nihil po-
 tentius est, accedat. Intermittentes enim febres cum
 fomitem & mineram suam in ventriculi ac intestinorum
 valvulis ac plicis habeant, in sensibilissimo hoc canali
 suam potentiam, quæ vix ullis aliis quam spasticis tensio-
 nibus absolvitur, exserunt; quod in superiori *de febrium
 generatione dissertatione* satis solide ac copiose ostensum
 est. Quapropter pessimi illi artifices serio & sedulo
 monendi sunt, ut ne imprudenter sistendo febres irrepa-
 rabile sanitatis decrementum ægrotantibus adferant,
 quod cum ingenti dolore & angore quotidianis fere ex-
 emplis conspiciamus.

§. XXV. Similiratione diarrhœa & dysenteria neglecta, vel
 perperam tractata, immedicabilem sæpe in intestinis læ-
 sionem relinquunt, quæ identidem in spasticis hypo-
 chondriacorum æmulis pathematibus consistit. Nam
 quid frequentius est, quam quod ab intempestivo ad-
 stringentium in hisce morbis usu vel vita periclitetur, vel
 diuturnus fere insanabilis spasticus remaneat morbus,
 qui mala diætæ & inordinatis animi affectibus multo per-
 tinacior fit & ingravescit. Laborabat ante annum ho-
 nestissima foemina post male tractatam dysenteriam sa-
 tis acerbæ & graviter variis symptomatibus, cujus gene-
 ris fuerunt inappetentia, macies, phlogoses, atroces dor-
 si,

fi, lumborum & abdominis rofiones, ingentes anxietates, alvi segnities, mox etiam interdum copiofiffima dejectione, quæ mala ultra sex menses eam cruciabant, tandem divina adspirante gratia, antispasmodicis, roborantibus & leniter evacuantibus à me curata, perfecta fanitate jam fruitur.

§. XVII.

Deinceps ex intermittentibus diurnior quartana plerumque infimi ventris viscera, ut hepar, lienem & pancreas, adeo ledere folet, ut funeftus hydrops subfequatur, fi quidem hæ febres altius ut plurimum radicem suam in viscerum cono destructo, eorumque à sanguine crasso infarctu, positam habent, unde etiam magnam prudentiam, & sufficiens quoque tempus ad sanandum, desiderant. Nisi enim obstructio illa viscerum expediatur & sanguini ac humoribus per vasa abdominis venosa liber circulus restitatur, supervacanea vel noxia omnis febrilem impetum sistens medicina est. Tum enim nihil est inconsultius quam posthabita sanguinis missione, vel viscerum obstructorum apertione, aut alvi ductione, specificis sic dictis, ex quorum numero sunt cortex chinae, fraxini, radix tormentilla, plantaginis, alumen & vitriolacea, motus febriles reprimere. Hæc enim coagulando humores, infarctum & indurationem viscerum adaugent, quo fit, ut ibi, intercepto sanguinis cursu, serum in vasa lymphatica magna copia secedat, unde in hydatides abeunt, quæ postea disruptæ, serum in abdominis cavum funesto effectu effundunt. *Quem generationis hydropis modum jam olim Galenus in Cap. VII. aph. 55. & Lib. IV. aph. II. optime tradidit, dum inquit, se aliquando*

contingit, hydatides, sive vesicas hepatis aqua plenas disrum-
pi, effunditur aqua ad locum membranæ abdominis interio-
ris epigastrio respondentem, in quo etiam hydropicorum aqua
congregatur. Idem gravisimus auctor Lib. III. in loc. affect.
Cap. III. de hydrope, quartanis male curatis succedente,
conqueritur, cum ait: quartanæ male curatæ hydropem ac-
cedere crebro vidimus, præsertim si ægrotus in victu aberraverit
& intempestivo frigido potu caloris levamen quaesiverit,
quo humores incrassantur, obstructions & scirrhum in hepate
ac liene pariunt & tum præcipue, si dejecti in paroxysmo particu-
lari, caloris putridi exhalationem externo quaesito frigore
cohibuerint: qui impulsus utrumque hypochondriorum viscus
adurit & indurat. vid. Job. Langiut Epist. 48. pag. 175. & Epist.
39. pag. 142. ubi hunc in modum disserit: nisi in febribus
putridi humoris copiam ademeris, tum non modo tantam crudi
humoris copiam calor naturalis concoquere non poterit, sed
præcipue in statu & morbi declinatione resoluta per calorem
febrilem & sudorem subtili humorum substantia, feculentior
pars (Germ. *Der Fieber-Kuche*) derelicta, fungosam ac ra-
ram epatis ac lienis substantiam ita infarciet & obstruet, ut
tandem utroque viscere, vel altero scirrhis obsesso & indurato,
hydrops aut crurum œdema febrem excipiat. Quod tum ma-
xime accidet, si alterantibus frigidis, citra evacuationem le-
nitivam aut evacuativam, usus fueris, quæ materiam plus
ingrossant, quam resolvunt. Quare, ne in febribus interpo-
latis nimis diu frigida potu utaris, diligenter caveto.

§. XVII.

Præterea renes à præcedente morbo debilitati, to-
no eorum destructo, non modo facile inflammantur,
exulcerantur, sed & ad calculorum generationem proni

ac dispositi evadunt. Evenit id maxime in plethoricis, vel quibus redundans sanguis per uterum aut ani venas non expurgatur, vel expurgari deservit, hinc ipse, circa renum vasa in lumbis stagnans, gravativum ibi dolorem æstumque efficit, quem dolorem, si imprudenter medici calculo adscribant, calidiora, quæ urinam movent & calculos pellunt, propinent, gravia dicta renum vitia pleno alveo emergunt. Nam renalium glandularum & vasculorum tono, ob nimiam distensionem, destructo, tardius procedit urinæ laticis secretio & descensio ad vesicam, quare in syphunculis urinariis si stagnat, tartarum, qui calculi est materia, quam lubenter deponit, Deterior vero res est, si inflammatio, & ex hac apostema, aut ulcus generetur. Rectissime vero hi renum morbi præservantur matura sanguinis missione, quam etiam *Riverius Cent. II. Obs. 15.* item *Grülingius in praxi Tr. de calculo pag. 16.* ad hunc scopum obtinendum magni faciunt. Et hæc quoque est ratio, quare hæmorrhoides supervenientes nephriticis, seu salutiferum remedium, summopere *Hippocrates aph. II. Lib. VI.* dilaudat: quapropter naturæ hoc consilium in avertendis his morbis medici salutariter imitari debent & vel hæmorrhoides fluentes efficere, vel pedum venas aperire.

§. XVIII.

At si calculus diutius & firmissimo principio uretheris impactus hæret, nec ex sede hæc diuvoetur: nervosas has partes perpetuo vellicando ingentem in ventriculo nauseam & ad vomitionem suscitatur irritationem, adeo, ut si quando nec natura, nec ulla arte peregrinus hic hospes

cedere velit, perpetua ventriculi subversio cum anxietate, inappetentia, macie & tandem mors subsequatur, quale miserum & triste exemplum non ita pridem in præclaro hujus urbis medico conspeximus. Nam magnum & arētius est cum renibus & ventriculo consortium, hinc *Langius in Epist. 45. pag. 108.* scribit: *plures calculo renali affectos plusquam annuo ciborum fastidio tabescere vidi nec unquam esurisse, in quorum cura alii medici ventriculi imbecillitatem, alii venarum mesenterii & hepatis vel splenis obstructions incusarunt; spasmus enim à calculo fuscitatus usque ad totum ventriculum, & sæpe etiam ad duodenum, pertingit, qui, molesta constrictione ejus peristalticum motum validissime invertit, unde patet etiam ratio, quare calculosi facile fiant icterici. Neque prætereundum est, quod crebra ex calculo adflictio ita ventriculi atque intestinorum tonum ac robur imminuere ac labefactare possit, ut colica tormina & flatulentia calculi obnoxios levi data occasione vel causa graviter exercent.*

§. XIX.

Ex renali calculo, si quando in vesicam prolapsus ob magnitudinem non foras eiicitur, continua tartari urinalis accretione calculum vesicalem generari extradubitationem est. Igitur periti est medici, calculi qui ex renibus in vesicam descendit, comminuere & exclusionem per urethram omni modo promovere, cui scopo obtinendo diuretica utique proficiunt.

§. XX.

Ex utero quoque male antea affecto plures prodire novos morbos ac vitia longa experientia ac usu comperitum perspectumque est. Observamus id maxime post
ab-

abortum vel partum, quem varia mala, quibus virgines non obnoxia sunt, insequi solent. Quid enim frequentius visitur, quam post puerperium vel abortum nimia sanguinis vel feri visceri albi fieri profluvia, & abortus nulla etiam comparente causa, de novo facile contingere, unde in mentem mihi subit aurea illa nunquam satis laudandi senis *Lib. V. aph. 45.* sententia: *quæcunque, corpore bene constituto, bimestres atque etiam trimestres abortiunt, nulla incidente abortionis causa, his sane coryledones, i. e. venarum ac arteriarum orificia plena mucoris sunt & non possunt expandere fœtum, sed dirumpuntur.* Causa tam frequentis mali absque ulla externa occasione nulla alia est, quam intermissa sanguinis detractio vel alvi ductio neglecta. Hinc ante ingravidationem, vel etiam commodis mensibus, purgatio ex lenioribus, quæ veteres ob eximium usum benedicta vocarunt, vel temperate aloëticis balsamicis pillulis instituitur. *Matrona, inquit, Heurnius in Comment. ad hunc aphorism. quædam sæpius abortierat & pituifera natura erat, cum vero medicinarum (puta) laxantium usum iniiit, feliciter gestationem perfecit.* Suadeo igitur cum *Platero in Obs. Lib. 1. pag. 86.* ut puerperæ post partum bene purgentur, ne graves fiant morbi. Neque tantum purgandum est, sed etiam convenienti diætæ vitæque regimine & aliis internis & externis roborantibus pristinus utero tonus reparandus est: quo salvo ac vigente & mensium fluxus recte & ordine procedit: quo destructo, inordinati fiunt menses, & inde universa corporis œconomia detrimentum patitur.

§. XXI.

Ad partes, quod attinet, genitales & hæc facile vitium
con-

contrahunt ab antecedente morbo, quod ad nova mala suscitanda idoneum est. Animadvertimus id frequentius in gonorrhœa, cui, siue malignæ siue benignæ, si nimis cito adstringentibus cohibetur, multa ac varia mala superveniunt. Ex interpestivo enim constringentium usu glandulæ, quæ prostaticæ adpellantur & genuinam gonorrhœæ sedem constituunt, facile indurantur & in diuturnum ulcus abeunt, ex quo, cum continua fœtida sanies profluat, insanabile quoddam laticis ex urethra fit profluvium. Et quia hæc subtilis ac redinis materia conterminas partes vésicæ, nempe sphincterem, afficit, unde successively ejus fit erosio, quæ ægre consolidatur: perpetuam fere ischuriam & dolorificam stranguriam causatur.

§. XXII.

Neque postremo loco prætermittendum est, quod dolores, si atrociores fuerint & diu perseveraverint, universum nervorum genus adeo debilitent & à tono suo partes sensui & motui dicatas dejiciant, ut paralytici vel alii nervorum affectus, etiam epilepsiæ inde propullent, cujus rei clarissimum documentum edit gravis intestinorum dolor, qui colica communiter vocatur, cui non raro paralysis succedit, quemadmodum id per experientiam factis constat & multi auctores observationibus id confirmant. Egregius vero hanc in rem extat locus in *Paulo Aegineta Lib. III. pag. 251. Colica affectio pestiferæ cujusdam luis modo est grassata, ex qua plerique in morbum comitalem, alium artuum resolutionem, sensu incolumi, nonnulli in utrumque sunt prolapsi ac eorum, qui in comitalem morbum inciderunt, plures interiire, ex iis vero, qui in resolutionem, plures evaserunt.* Epilepsiæ sunt, quando ob vehementem

D

in-

intestinatorum spasmum & vasorum constrictionem sanguis urgetur ad caput & spasmus quoque ad meninges penetrat, hinc *Thomæus Cent. II. Obs. 3.* ideatidem post colicam notavit epilepsiam & quod omnia duplicata conspecta fuerint, humore crystallino quasi è sede sua dimoto. Paralysis vero gravem coli dolorem sequitur, quia ordinario post nimiam partium spasticam constrictionem, postea atonia & debilitas sequi solet, ad quam promovendam multum valent opiata, quæ ad infringendos dolores, larga & repetita sæpius dosi, practici propinare confvescunt, qua de causa periti medici horum usum serio & sedulo dissuadent, hinc *Baglivus in praxi Med. Lib. I. §. 1. de colica* apposite ita scribit: nihil familiarius colicæ supervenit, quam paralysis, cave igitur ne opiata copiosius in ea exhibeas, solet enim post opiata magnus sudor supervenire & exinde paralysis. Hanc ob causam quoque *Ch. Raygerus Obs. 50.* in crudeli intestinorum dolore pillulas *Wildegangii* rejicit, quia facile in somno sudor & paresis succedit. Colicis vero & calculosis, vel etiam tertianis, quod facile icteri superveniant, ratio est, quia spasmus, in his morbis ad duodenum & vasa cholidocha pertingens, ea valide constringit, ut bilis liber ad intestina descensus amplius fieri nequeat.

§. XXII. Vidimus hætenus morborum aliis supervenientium primordia atque origines, quæ potissimum destructo partium, quibus insident morbi, tono debentur. Jam vero nobis propositum est breviter strictimque ea considerare vitia, quæ ex morborum reliquiis proveniunt. Primum vero placet hanc in rem diuinum nostrum senem

audire, qui *aphor. 32. S. IV.* hunc in modum scribit: quibus à morbo restitutus quidpiam est infirmum, ibi abscessus sunt. Quem aphorismum *Cl. Heurnius* optime sic explicat: quando post morbum infirmitatis aliquid superest, quæ ex lassitudine & imperfecta crisi judicatur, ita, ut supersint materia febrilis reliquæ, aut, si liberalius se potu & cibo inveniunt, quam inanimata ventriculi actio, temperamentum & habitus perferre possunt. tunc in discrimen venit homo, quia partes internæ & externæ labefactæ sunt, hinc, si non accurata dietata accesserit, hepatis & lienis scirrhi vel cephalæ vel foras in artus, si ibi imbecillitas, abscessus effunduntur. Quare, ne quid coacervetur, dentur pillule aloëphangine, mastichine vel *Rusii* vel tale quid. Spectat hæc quoque *Aph. XII. Sect. II.* morborum reliquæ, quæ a crisi supersunt, reciduos morbos parere consueverunt. Fit hoc maxime, quando ob fractam naturæ virtutem, sicut rursus bene id explicat *Heurnius*, materia morbifica non tota fuerit exclusa, neque in declinatione alvus purgante sollicitata. Notæ vero reliquiarum morbi sunt oris siccitas, inappetentia, agrypnia, langvor, quare recte concludit idem auctor: plerumque jubemus, ne fiant recidivæ, ut quinto vel sexto die, cum jam convalescunt, assumant tres vel quatuor pillulas de hiera cum agarico vel mastichinas vel syrupum laxativum aut pillulas *Rusii* vel aliquid rhabarbari aut passularum purgantium. Profecto cedro digna sunt hæc saluberrima monita, quæ nos docent, ut quiescente nunc morbo, omne, quod adhuc noxium & morbificum est, sive in ventriculo sive in venis subsisterit, excludatur & corpus ab omni perniciali & excrementitio succo liberetur, eo, quod hic facile pabulum ac fomentum recidivæ vel novum morbum subministrare possit.

§. XXIV.

At vero in hoc & graviter & communiter medici peccant, quod in fine morbi, & ægris convalescentibus, ac morboſo ſpſmo remittente, morbi noxias reliquias neque evacuantiſ neque ſudoriferis educant, neque robori naturæ atque ventriculi per congruam diætã & proba ſtomachica debite ſuccurrant. Nam, quo languidius medentis auxilium eſt in impetu & ſtatu morbi, eo certius & potentius in ejus principio atque in declinatione, & quidem ineunte morbo, ut, natura adhuc valente, obſtacula removeat & materiam, quæ in vitio eſt, imminuat; tum declinatione vero ejus opera neceſſaria eſt, ut corpus debilitatum ruruſ confirmet, vires fractas erigat, quod reſtat adhuc noxium expellat & hac ratione novi morbi, plerumque deterioris, generationem impedi-

at. §. XXV.

Si vero ullo in morbo, certe in variolis & morbillis, reliquix morborum, ut expellantur, neceſſarium eſt, quod ſi non accidit, graviffima ſymptomata & morbos relinquunt. Nam quemadmodum in diætis morbis lymphæ univerſi corporis, veluti fermento quodam maligno, inquinata, corrupta & corroſiva redditur, ita multo magis id accidit, ſi, diſſipata per antecedentem æſtum ſulphurea & baſſamica ſanguinis portione, fermenti reliquix fuerint quæ tam acrem ac corroſivam reddere poſſunt lympham, ut, non modo in externis, etiam oſſeis partibus, ſed & in viſceribus, præſertim pulmonibus, ingentes eroſiones, exulcerationes vel etiam apoſtemata fiant, qua de re paſſim obvii libri medici conſuli poſſunt. Et, ut paucos tantum in medium adducamus, *Hildanus Cent. VI, Obſ. 82.* poſt va-

rio-

riolas non exacte curatas corneæ erosionem, tubercula & apostemata circa juncturas, item catarrhos suffocativos & aphoniam notavit. Evenit hoc maxime, quando nimis cito incautius frigori se exponunt, ut bene notavit *Cl. Albrecht in Misc. Nat. Curios. Dec. III. A. III. Obs. 126.* videlicet inde quidam, post variolas, indolentibus tumoribus, qui postea in abscessus fistulosos ipsi ossium compagi haud parcentes, mutati sunt, in tibiis & brachiis affecti sunt & scite addit: *hoc fateri cogor, vix in, qui reliquias morbi purgantibus, præsertim mercurialibus, sedulo everrebant, vel earum virus aliis idoneis præsidii destruebant, tale quid obtrigisse.* Ceterum quanta corrosio lymphæ, post variolarum morbum non bene curatum, sit, variæ observationes docent, de quibus *Dec. III. A. IV. Obs. 1. consule: vidi, scribit Cl. Franckius, qui per variolas in tussim ferinam, in tabem, hecticam & phthisim inciderant, vidi qui in ophthalmias, cæcitatem, varia ulcera, scabiem malignam & abscessus inciderunt. In filio Bregensi, post variolas, pedarthrocace in manibus, pedibus & spina dorsi ac tandem mors.* Et horrenda ulcera post variolas emergentia *Tulpius Cap. 52. & 54.* quam optime describit. Ulcera mala, pus acerrimum fundentia, notata quoque sunt a *Collectoribus actorum Uratislav. anno 1706, p. 6.* Sunt verò variolæ & morbilli admodum inimici pulmonibus & facile ibi oppressionem vel suffocationem relinquunt aut catarrham suffocativum faciunt, dubio procul si materia ad nerveas pulmonum membranas expellatur. Phthisica quoque ulcera, post variolas relicta, & nos in praxi annotavimus & tristissimo exemplo & casu *Serenissimus Saxonie Princeps,* ante aliquot annos hic placide defunctus, id confirmat, ubi in thorace aperto integer pulmonis

lobus, vasorum ramificationibus relictis, totus corruptus & consumito, foetidissimo & copiosissimo pure in thoracis cavitatem effuso, visus fuit. Ut itaque evitemus omnia damna, quæ post variolarum decursum incidere possunt, opus est, ut non modo blandis evacuantibus, sed & diaphoreticis & infusis sanguinem depurantibus, per notabile adhuc tempus insistamus. Recte enim & perite Cl. Helvetiorum medicus *De rebecque obs. 104.* scribit: *Quotquot, variolis siccatis, purgati non fuerunt infantes, in graves morbos inciderunt, in hydropem, scabiem, phthisin, cæcitatem, ossium cariem & alios innumeros.* In virgine nobili, quæ, sine evacuatione, nimis cito corpus frigido aëri exposuit, omnium partium contracturam, eamque insanabilem, conspeximus. Ad morbillos quod attinet, ut in infantibus subinde suffocativum catarrhum relinquunt: ita variolis etiam & morbillos lymphæ peccans acrior nervis pnevmonicis maxime molesta est, teste tussi, quæ perpetuus fere horum morborum comes est. Quare relinquitur in hoc viscere, fracto morbi impetu, declinatione, magna atonia, ob quam coaceruati visci humores ibi congesti hærent & suffocationem, nisi citâ ope succurramus, inferunt. Præstat itaque diæta in morbis & humorum edulcorationi & viscidorum, per alvum ducentia, evacuationi per tempus adhuc invigilare.

§. XXVI. Deinceps, si unquam utiles ac necessariae primarum sic dictarum viarum evacuationes sunt, certe in puerperis id valet. Nam non modo tempore gravidationis, sed & ipso in puerperio magna colluvies impurorum humorum gignitur, quos nisi cito & clementer subtrahas, mala, non sine periculo, inde nascuntur. Pesimus itaque

& detestabilis nostris temporibus opiorio invaluit, puerperas, præfertim primis septimanis, plane non esse purgandas, sed ab omni evacuatione abstinendum. Verum magna damna hinc subinde experiuntur, nam exanthera illud, quod purpura vocatur & in nostris regionibus puerperis familiarissimū est, vix ulli alii causæ, quam neglectæ primarum viarum evacuationi, adscribi debet. Nam impuri ex venis adfluentes ad intestina humores biliosi & lymphatici, diuturna mora, putrescunt, qui, rursus delati ad sanguinis massam, exanthermata purpurea hæc vel erysipelacea efformant. Ad quæ præcavenda nihil consultius est, quam altero vel tertio à puerperio die, posteaquam omnia rursus quietata fuerint, balsamicas pillulas singulis tribus diebus exhibere, quæ methodo non modo à purpura, sed & ab aliis gravioribus accidentibus puerperas immunes persistere, indubitata & creberrima experientia confirmati sumus.

§. XXXVII. Ejusdem exanthermatis purpurei malum, in nostris hic districtibus, compluribus acutis morbis, ut variolis & morbillis, febribus continuis, etiam malignis, in declinatione, non sine summo vitæ discrimine, sæpius supervenire solet. Rationem vero nullam aliam invenio, quam quod pessima opinio apud nonnullos medicos usque eò regnavit, alvi ductionem dictis in morbis periculosam esse plenissimam, unde per quinque vel sex dies & ultra ægrotantes sine hac relinquunt, quod non potest non pessime cedere. Nam perpetuus cum sit succorum in morbo è corpore ad intestina affluxus, non potest aliter fieri, quin, si non excludantur, mora & æstu plane alienam & malignam naturam induant. Hinc aliorum morborum fomit-

tem

tem præbent, eoque magis, ubi sudorifera calida adhibentur, quæ exagitatione putredinem humorum auctam in intima corporis penetralia insinuant, quare optimum consilium est, alvum nunquam diu adstrictam retinere, sed enematis vel blandis vacuantibus eam liberam servare. Quare salubre monitum est *Riverii in præxi Med. Lib. XVII. Cap. I. de variolis*: enemata, non solum in morbi principio, sed etiam toto morbi decursu, usurpanda esse, si alvus sponte non fluat idque singulis vel alternis diebus; quod præclarum præceptum in omni febrium curatione servandum est.

§. XXIIIX. Tandem de recidivis morborum, præsertim febrium, unde suam trahant originem, quædam promenda sunt. Fiunt vero hæ ipsæ, ubi materia morbi nondum penitus e corpore exclusa fuerit, sed adhuc intus latitat, id quod ex imperfecta crisi & symptomatibus remanentibus judicandum est: vel fiunt, quando nova ad morbum producendum generatur materia, quod fit, si, ob malam & perverfam diætam & evacuationes, per omnis generis evacuatoria, neglectas, in debilitato & languido corpore facile multæ & impuræ cruditates novum fomentum morbo præcedenti ingenerantur, qui eo facilius paroxysmos, præsertim in febribus, repetunt, quo plus ad commotiones istas spasticas nervorum ac fibrarum genus adhuc est dispositum. Nostrum igitur est consilium, si præcavere febrium recidivas velimus, ut ventriculi convenienti diætâ habeamus rationem & infusis roborantibus ac diaphoreticis transpiratum juvemus, nec benigna & balsamica evacuantia negligamus.

Ud 2719

Nur A. Stax

TA 70x

bisher aufgenommen

M.C.

Q. D. B. V.
DE

**MORBIS EX ALIIS
PRODEUNTIBUS,**

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
BORUSSÆ PRINCIPE, MARCHIONE BRANDEN-
BURGICO, RELIQUA,

PRÆSIDE
FRIDERICO HOFFMANNO,
COLLEGII MEDICI h. t. DECANO,

PRO DOCTORIS GRADU,

publice disputabit,
JOANN. WILHELM. STUTE,
Sufatensis-Guestphalus.

Ad diem Maij, MDCCXVI.
H. L. Q. C.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.